

Τρίτη ενότητα: Η παραγωγή της απόλυτης υπεραξίας - Έκτο κεφάλαιο

ΣΤΑΘΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

28.04.2024

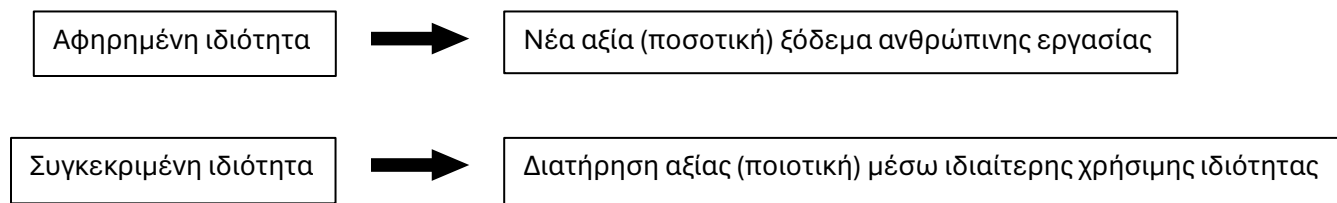
Σε αυτό το κεφάλαιο, ο Μαρξ αποσαφηνίζει κάποιες προηγούμενες έννοιες και τονίζει τη διαφορά μεταξύ της διαδικασίας παραγωγής και της διαδικασίας αξιοποίησης εντός ενός προϊόντος.

Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, μέσω της εργασίας διατηρούνται οι αξίες των μέσων παραγωγής και μεταβιβάζονται στο τελικό προϊόν. Δηλαδή, για παράδειγμα αν έχουμε βαμβάκι που κοστίζει 10 ευρώ και φτιάξουμε με αυτό ένα νήμα, αυτά τα 10 ευρώ μεταφέρονται ως αξία στο νέο εμπόρευμα, δηλαδή στο νήμα. Ταυτόχρονα, είδαμε ότι η εργασιακή διαδικασία από μόνη της σαν διαδικασία παράγει καινούργια αξία. Άρα, η εργασιακή διαδικασία είναι η διατήρηση ή η μεταφορά υπάρχουσας αξίας σε μια νέα μορφή, στο νέο εμπόρευμα. Έτσι, το νέο εμπόρευμα, έχει μεγαλύτερη αξία απ' ότι το βαμβάκι που χρησιμοποιήθηκε. Παρόλο που αυτές οι 2 λειτουργίες πραγματοποιούνται από μια μοναδική εργασιακή διαδικασία και δεν διαχωρίζονται μεταξύ τους, παρατηρούμε πως εξακολουθούν να έχουν δύο διαφορετικές λειτουργίες εντός της εργασιακής διαδικασίας.

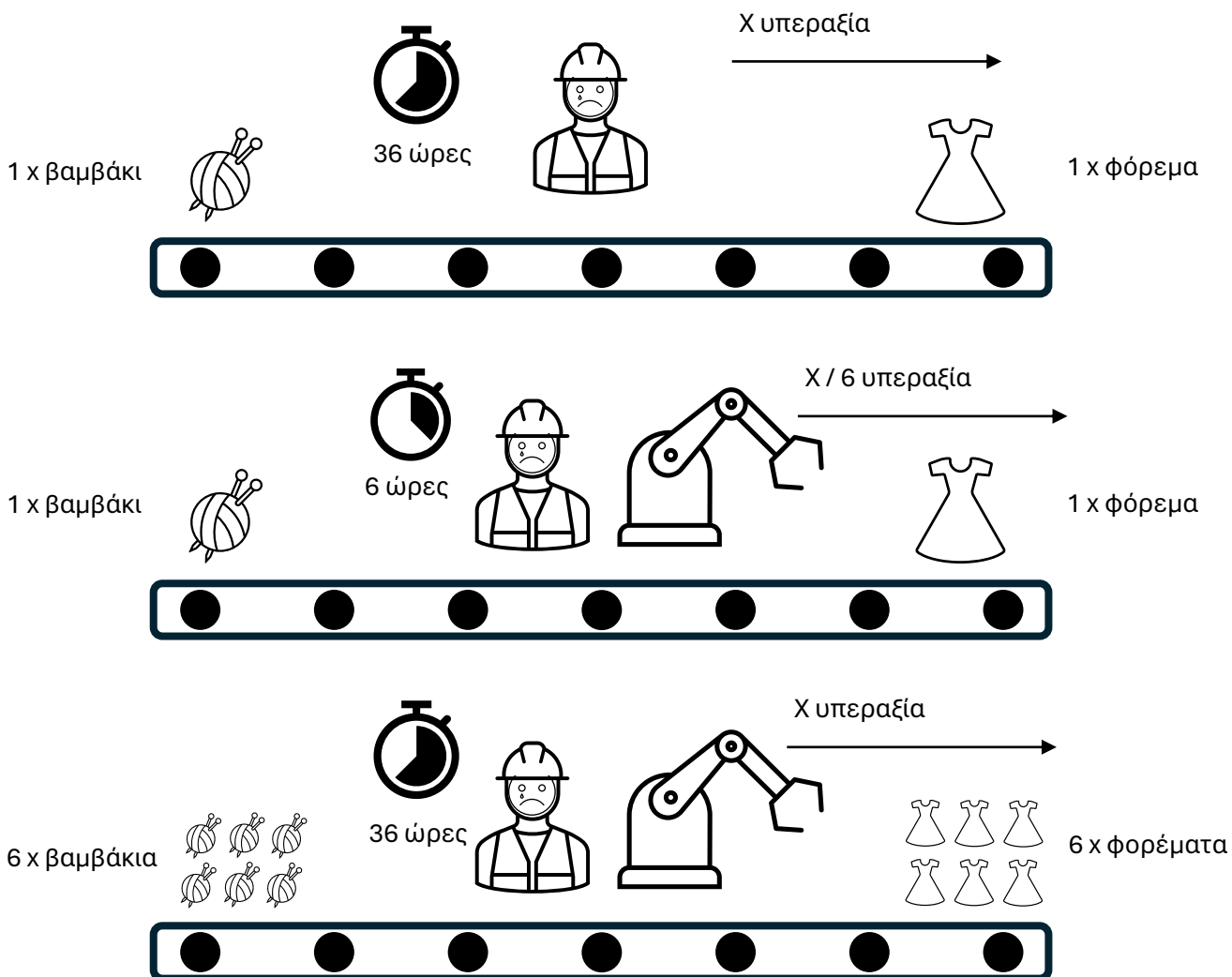
Πιο αναλυτικά, βλέπουμε για μια ακόμα φορά τη διπλευρικότητα της εργασίας. Κάτι που ήδη από το πρώτο κεφάλαιο ο Μαρξ έχει εισάγει με τους όρους *συγκεκριμένη* και *αφηρημένη* εργασία. Σε αυτό το κεφάλαιο μας θυμίζει ξανά ότι η εργασία έχει 2 ιδιότητες. Την ικανότητα να δημιουργεί καινούργια αξία και την ικανότητα να μεταβιβάζει / διατηρεί την υπάρχουσα.

Κατά την εργασιακή διαδικασία λοιπόν, η χρηστική αξία των προϊόντων που χρησιμοποιούνται ώστε να παραχθεί το τελικό προϊόν, ανάγεται σε μια νέα μορφή χρηστικής αξίας, αυτής του νέου προϊόντος. Ταυτόχρονα, κατά τη διαδικασία αυτή ο εργάσιμος χρόνος που είχε δαπανηθεί για τα αναλωμένα μέσα παραγωγής, προστίθεται στο τελικό προϊόν. Ο Μαρξ είναι σαν να δίνει στην εργασία μια ιδιότητα μαγική, όπου ο εργάτης είναι το ραβδί που χωρίς αυτόν δεν γίνεται να μεταφερθεί η αξία:

«Η εργασία ξυπνά με την απλή επαφή της τα μέσα παραγωγής από τους νεκρούς, τα εμψυχώνει μετατρέποντας τα σε παράγοντες της εργασιακής διαδικασίας και συνενώνεται μαζί τους στα προϊόντα.»

Για να μας κάνει σαφή ο Μαρξ αυτή τη διπλευρική της εργασίας μας φέρνει ένα παράδειγμα

Άρα, εφόσον η νέα αξία παράγεται μονάχα από την αφηρημένη εργασία, δηλαδή με τον αναγκαίο εργάσιμο χρόνο που απορροφάται, τότε:

Αύξηση αναγκαίου εργάσιμου χρόνου → Αύξηση νέας αξίας που δημιουργείται

Αύξηση ροής βαμβακιού → Αύξηση παλιάς αξίας που μεταβιβάζεται

Αν όλα τα άλλα μείνουν σταθερά και η ανταλλακτική αξία των μέσων παραγωγής μεταβληθεί, η ίδια αναλογία μεταφέρεται στην αξία του τελικού προϊόντος.

Αφού λοιπόν ο Μαρξ μας κάνει σαφή το διαχωρισμό μεταξύ διατήρησης αξίας και δημιουργίας νέας αξίας, στη συνέχεια προχωράει στο να εξηγήσει ότι αυτές οι δύο διαδικασίες συμβαίνουν από τον εργάτη ταυτόχρονα και δεν μπορούν να υπάρξουν ανεξάρτητες.

«Υπό δεδομένους, αμετάβλητους όρους παραγωγής ο εργάτης διατηρεί τόσο περισσότερη αξία, όσο περισσότερη αξία προσθέτει, δεν διατηρεί όμως περισσότερη αξία επειδή προσθέτει αξία, αλλά επειδή την προσθέτει υπό όρους αμετάβλητους και ανεξάρτητους από την εργασία του.»

Η μεταμόρφωση είναι η διαδικασία μέσα από την οποία η αξία μεταφέρεται μέσα από μια χρηστική αξία σε μια άλλη. Δηλαδή, η αξία των μέσων παραγωγής δεν αναπαράγεται. Όπως επισημαίνει και ο Χάρβεϊ, οι πρώτες ύλες περιέχουν επίσης ένα ορισμένο ποσό παρελθοντικής αξίας, όπως και οι μηχανές και άλλα μέσα εργασίας. Όλες αυτές οι συσσωρευμένες παρελθοντικές αξίες εισάγονται σε μια νέα παραγωγική διαδικασία με τη μορφή νεκρής εργασίας που μέσω από την ζωντανή εργασία ξαναζωντανεύει.

Ο Μαρξ στη συνέχεια προχωράει σε μια σύγκριση, όπου συγκρίνει τα μέσα παραγωγής μεταξύ τους. Η πρώτη ύλη και τα βοηθητικά υλικά χάνουν εξ' ολοκλήρου την ανταλλακτική και την χρηστική αξία τους κατά της εργασιακή διαδικασία καθώς χρησιμοποιούνται εξ' ολοκλήρου. Αντίθετα, τα εργασιακά μέσα, όπως για παράδειγμα τα μηχανήματα ή τα κτήρια, χάνουν την ανταλλακτική τους αξία σιγά σιγά σε βάθος χρόνου. Μέχρι τότε εισέρχονται στην εργασιακή διαδικασία κάθε φορά με την ίδια μορφή. Όπως επισημαίνεται αργότερα, αυτή είναι και μια ειδοποιός διαφορά μεταξύ της εργασιακής διαδικασίας και της διαδικασίας αξιοποίησης, καθώς στην πρώτη το μέσο εισέρχεται ολόκληρο στην διαδικασία, ενώ στην δεύτερη μερικώς.

«Ένα μέσο παραγωγής δεν παραχωρεί ποτέ στο προϊόν περισσότερη αξία από εκείνη που χάνει στη διάρκεια της εργασιακής διαδικασίας μέσα από την καταστροφή της δικής του χρηστικής αξίας.»

Συνεπώς, βλέπουμε ότι για τα μέσα παραγωγής ισχύει η **αρχή διατήρησης της αξίας**. Πιο συγκεκριμένα, όπως διευκρινίζει ο Μάρξ, η αξία των μέσων παραγωγής που εισέρχονται σε μια εργασιακή διαδικασία δεν καθορίζεται από την συγκεκριμένη διαδικασία αλλά από την εργασιακή διαδικασία από την οποία εξήλθαν ως προϊόντα. Και αυτή ακριβώς είναι η αξία που στην συνέχεια μεταβιβάζεται στο νέο προϊόν που πρόκειται να δημιουργηθεί. Εδώ είναι σημαντικό να έχουμε στο νου μας ότι η αξία των προϊόντων ακριβώς επειδή εξαρτάται από μια κοινωνική συνθήκη, δηλαδή τον κοινωνικά αναγκαίο εργάσιμο χρόνο εργασίας, μπορεί να μεταβάλλεται. Ωστόσο, η μεταβολή αυτή δεν σχετίζεται με την εργασιακή διαδικασία στην οποία χρησιμοποιούνται τα μέσα παραγωγής – πρώτες ύλες, μηχανήματα κλπ.

Επίσης, για να κάνει πιο ευδιάκριτη τη διαφορά μεταξύ εργασιακής διαδικασίας και εργασίας αξιοποίησης ο Μαρξ μας τονίζει ότι ένα μέσο παραγωγής μπορεί να συμμετέχει με διαφορετικό τρόπο σε αυτές τις δύο διαδικασίες. Έχουμε δηλαδή είτε περιπτώσεις όπως συμβαίνει για παράδειγμα με τα μηχανήματα που εισέρχονται ολόκληρα στην εργασιακή διαδικασία αλλά χάνουν σταδιακά την αξία τους και την προσφέρουν στο τελικό προϊόν, αλλά και περιπτώσεις που στην εργασιακή διαδικασία έχουμε αναγκαία χασούρα της πρώτης ύλης, η οποία χρησιμοποιείται ολόκληρη στην διαδικασία αξιοποίησης.

«Η διαφορά εργασιακής διαδικασίας και διαδικασίας αξιοποίησης αντανakλάται εδώ στους αντικειμενικούς παράγοντες των δύο διαδικασιών, καθώς το ίδιο μέσο παραγωγής λογαριάζεται ολόκληρο ως στοιχείο της εργασιακής διαδικασίας, ενώ ως στοιχείο της αξιογένεσης λογαριάζεται μόνο τμηματικά στην ίδια παραγωγική διαδικασία.»

«Από την άλλη πλευρά, μπορεί, αντίστροφα, ένα μέσο παραγωγής να εισέρχεται ολόκληρο στη διαδικασία αξιοποίησης, αν και μόνο τμηματικά στην εργασιακή διαδικασία.»

Όσον αφορά τους υποκειμενικούς παράγοντες της εργασίας:

«Ας υποθέσουμε ότι η παραγωγική διαδικασία διακόπτεται στο σημείο όπου ο εργάτης παράγει ένα ισοδύναμο για την αξία της δικής του εργασιακής δύναμης [...]. Αυτή η αξία αποτελεί το πλεόνασμα της αξίας του προϊόντος πάνω από την αξία των συστατικών μερών της που οφείλεται στα μέσα παραγωγής. Είναι η μοναδική πρωτότυπη αξία που γεννήθηκε εντός αυτής της διαδικασίας, το μοναδικό τμήμα του προϊόντος που έχει παραχθεί από την ίδια τη διαδικασία.»

Όπως έχει γίνει σαφές μέχρι τώρα, κατά την εργασία πραγματοποιούνται δύο παράλληλες διαδικασίες. Διατηρείται η αξία των μέσων παραγωγής στο τελικό προϊόν ενώ ταυτόχρονα δημιουργείται νέα αξία. Υπάρχει δηλαδή ένα σημείο όπου ο εργάτης έχει παράξει αξία ισοδύναμη με αυτή της δικής του εργασιακής δύναμης. Έχει **αναπαράξει** δηλαδή την αξία. Έχει αναπληρώσει όσα έχει ξοδέψει για τα μέσα διαβίωσής του και όσα ξόδεψε ο κεφαλαιοκράτης για να αγοράσει την εργασιακή του δύναμη. Από εκεί και πέρα, οι ώρες που δουλεύει ο εργάτης δημιουργούν πλεονάζουσα αξία, υπεραξία. Όπως παραθέτει και ο Κάρλος:

«Αυτή η υπεραξία αποτελεί το πλεόνασμα της αξίας του προϊόντος πάνω από την αξία των αναλωμένων δημιουργών του προϊόντος, δηλαδή των μέσων παραγωγής και της εργασιακής δύναμης.»

Συνεπώς, στο τέλος του συγκεκριμένου κεφαλαίου ο Μαρξ συνοψίζει την συλλογιστική του πορεία και αναγίνει όλες αυτές τις λειτουργίες που περιεγράφηκαν στο ίδιο το Κεφάλαιο, ουσιαστικά από την οπτική του καπιταλιστή, και μας δίνει τους ορισμούς του **σταθερού** και του **μεταβλητού** κεφαλαίου:

Σταθερό κεφάλαιο: «Το τμήμα του κεφαλαίου που μετατρέπεται σε μέσα παραγωγής, δηλαδή σε πρώτη ύλη, σε βοηθητικά υλικά και σε μέσα εργασίας, **δεν αλλάζει το αξιακό του μέγεθος στη διαδικασία παραγωγής.**»

Μεταβλητό κεφάλαιο: «Το τμήμα του κεφαλαίου που μετατρέπεται σε εργασιακή δύναμη **αλλάζει την αξία του στην παραγωγική διαδικασία.** Αναπαράγει το ισοδύναμό του και [παραγάγει] επιπλέον ένα πλεόνασμα, υπεραξία, η οποία μπορεί και αυτή να αλλάζει, μπορεί να είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη. Αυτό το τμήμα του κεφαλαίου **μεταβάλλεται διαρκώς από ένα σταθερό μέγεθος σε ένα μεταβλητό.**»